

ขอบกระด้าง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคด อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เรื่องวิญญะ ว่ามดไต่ไปในขอบกระด้าง ถ้ามดไต่ไปในขอบกระด้างนี้ มันเหมือนกับว่าวิญญะ มดไต่ไปในขอบกระด้าง เห็นไหม พอเวลาได้ถึงขอบกระด้างตรงไหนก็เป็นภพชาตินั้น แล้วก็ไต่ไป มันก็เหมือนกับไหมไปเรื่อย ๆ แต่ไต่ไปในขอบกระด้าง มันหมุนไป พอไต่ไปมันเป็นของเก่า วิญญะ เป็นของเก่า เราก็นี้กล่าวภพชาติเกิดมามันยึดมันถือมัน อันนี้ถ้าไต่ไปในขอบกระด้าง

นี่เวลาประพตฺปิปฏิบัติเข้ามา เวลาทำความสงบเข้ามา มันไม่ใช่อยู่ตรงขอบกระด้างนั้นแล้ว ถ้าประพตฺปิปฏิบัติเข้ามานี้ มันเหมือนกับเข็มนาฬิกา มันมาอยู่ตรงกลางของขอบกระด้างนั้น แล้ว เข็มนาฬิกานั้นมันหมุนเวียนไป ๆ พร้อมทั้งสงบเข้ามา แต่ถ้าโลกุตตระกับโลกียะมันแบ่งแยกกัน ตรงนี้ไง ถ้าเป็นโลกียะนะ มันอยู่ตรงขอบกระด้างนะ มดกับขอบกระด้าง มดนี้มันไต่บนขอบกระด้าง หมายถึงว่าภพชาติมันเกิดตรงนั้น มันจะเป็นเนื้อเดียวกัน มันไม่สามารถแบ่งแยกอารมณ์กับใจ ออกจากกันได้ อารมณ์กับใจมันจะเป็นเนื้อเดียวกัน

อย่างพวกเรานี้ อารมณ์กับใจเป็นสิ่งเดียวกัน แต่พอทำความสงบเข้าไป อารมณ์เป็นอารมณ์ ใจเป็นใจ เพราะมันสงบจากอารมณ์เข้ามา มันถึงว่ายกจากมดตัวนั้น เลื่อนมาอยู่ตรงกลางของขอบกระด้างนั้น แล้วเข็มนาฬิกาหมุนไป พอหมุนไปนี่อารมณ์มันเกิดขึ้น ๆ จิตมันสงบมันสงบมาอย่างนั้น มันแยกกันตรงนี้ไง ตรงถ้าเป็นขอบกระด้างนี้เป็นโลกียะ หมุนไปเวียนไป ๆ เวียนไปถึงชาติใด เกิดขึ้นมาใหม่ก็เป็นว่าเกิดมาเป็นชาตินั้น ก็เป็นชาตินั้น เพราะอยู่ที่ขอบนั้น ยึดอยู่ที่ขอบ ขอบของวิญญะ ใจ ขอบของวิญญะที่หมุนเวียนไป แล้วก็หมุนไปเรื่อย ๆ

แล้วเพราะเรามาพบพุทธศาสนา ถ้าอยู่ที่ขอบของวิญญะ เห็นไหม เราเชื่อในหลักของศาสนา แล้วเราประพตฺปิปฏิบัติเพื่อให้จิตนี้สงบเข้ามา ห่างออกมาจากโลกียะเป็นโลกุตตระ จุค

ศูนย์กลางของการไปใต้ที่ขอบกระดิ่งนั้น เพราะว่าจุดศูนย์กลางมันไม่มี มันมองไม่เห็น เพราะว่า มันไม่ได้ทำความสงบ มันถึงไม่เห็น มันเห็นเป็นเราทั้งหมด เพราะเป็นเรา เราก็คิดตรงขอบนั้น ยึดตรงขอบนั้นตลอดไป

แล้วความคิดมันก็หมุนเวียน เอาขอบนั้นมาเป็นจุดศูนย์กลาง มันก็ไม่ใช่สัมมาสมาธิ เพราะขอบของนั้นมันก็เป็นขอบของนั้นไป แต่ถ้าเป็นจุดศูนย์กลางนี้ ทำสมาธิความสงบเข้ามา เป็นจุดศูนย์กลาง เห็นไหม เพราะทำสมาธิขึ้นมา มันถึงเลื่อนจากขอบนั้นมาเป็นจุดศูนย์กลาง เป็นสัมมาสมาธิ

เหมือนเข็มนาฬิกาหมุนไป พอหมุนไปอยู่ตรงไหนอารมณ์ก็เกิดขึ้น อารมณ์เกิดขึ้น หมุนเวียนไป ๆ อารมณ์เกิดขึ้น มันอยู่ตรงนั้น มันแยกออกมา แยกออกจากกัน แยกให้เห็นออกจากกันว่าอันนั้นเป็นโลกียะ นี่ถ้าความคิดของขอบกระดิ่งนั้น มันเอาขอบนั้นเป็นศูนย์กลาง มันถึงเบี่ยงเบน มันถึงเอียงเอนเข้าข้างเราตลอด มันเบี่ยงเบนประเดี๋ยวเพราะมันเอียง มันไม่เสมอภาค มันเห็นเราเป็นใหญ่ ความคิดถึงเป็นเรา

นี่โลกียะมันยึดมั่นในตัวตน มันยึดมั่นเราของเรา แล้วมันก็หมุนไป ๆ เอาจุดศูนย์กลางของเราหมุนไป มันถึงไม่เป็นภาวนามยปัญญา มันเกิดเป็นภาวนามยปัญญาขึ้นมาไม่ได้ มันเป็นสุดมยปัญญา แต่ถ้ากระเถิบเข้ามา พอกระเถิบเข้ามาก็เป็นจินตมยปัญญา ภาวนามยปัญหานี้จุดศูนย์กลางของกระดิ่งนั้น แล้วเข็มนั้นหมุนไปตามขอบ หมุนตามขอบเพราะอะไร? เพราะเห็นโทษของขอบ ใจเห็นโทษของวัฏฏะใจ เห็นโทษของวัฏฏะมันก็ต้องเข้าใจวัฏฏะนั้น

นี่เริ่มเห็นโทษ เห็นโทษมันก็ปล่อยวาง นี่ตทั้งหมดเห็นโทษแล้วปล่อยวาง ๆ แต่มันไม่สามารถสมุจเฉทปหานได้ เพราะว่าความชำนาญมันยังไม่พอเพียง ความชำนาญมันต้องพอเพียงขึ้นมา พอความชำนาญพอเพียงของเข็มนาฬิกานั้น เข็มนาฬิกานั้นหมุนไป แล้วมันหมุนไปโดยธรรมชาติของมัน หมุนจนคล่องตัวไป ๆ ๆ ๆ

จุดศูนย์กลางนั้น จุดศูนย์กลางของกระดั่งกับขอบกระดั่งมันห่างกัน วัฏฏะกับจิตที่เกิดขึ้นคนละอัน จิตนี้เกิดในวัฏฏะเป็นสวयภพชาติ ขอบของกระดั่ง วัฏฏาน เห็นไหม วัฏฏะ วิวัฏฏะ วัฏฏะ คือจิตนี้มันต้องหมุนไปตามขอบกระดั่งนั้น วิวัฏฏะ จิตก็มีอยู่จุดศูนย์กลางนั้น แต่ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับวัฏฏะนั้น มันทั้งวัฏฏะนั้นออกมาด้วยภาวนามยปัญญา

นี่ถึงบอก พูดไว้หน้อยหนึ่งว่าขอบของกระดั่ง ถ้าให้มันจุดศูนย์กลาง เพราะว่าในนั้นตรงนั้นมันข้าม ๆ ไป มันข้าม ๆ ช่วงนี้ไปเรื่องขอบกระดั่ง เอ้า! เน้นไว้หน้อย แล้วไปฟังแล้วมันจะเป็นเข้าใจอีกอย่างหนึ่ง เพราะในนั้นเทศน์อีกอย่างหนึ่ง เทศน์เรื่องความผิดพลาด เรื่องระหว่างขอบของกระดั่งกับเรื่องจุดศูนย์กลาง แล้วไม่เป็นสัมมาสมาธิ ไม่เป็นมรรคอรียสัจจ มรรคนี้ไม่เป็นสัมมา สัมมาทวิญญูความเห็นชอบ ไม่มีความเห็นชอบ มันเอนเอียงไป ความเอนเอียงไปมันถึงว่าภาวนาแล้วไม่เป็นผล

ความภาวนาที่ไม่เป็นผล เพราะว่าเราสร้างเป้า สร้างเป้าคือค้นหาความทะยานอยากเกิดขึ้น ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มันละที่สมุทัย แต่ถ้าภาวนา ความเห็นของตัวเอง มันไปเอาผลของสมุทัยเป็นเรา มันกลับไปยึดสมุทัย ยึดสมุทัยเพราะความอยาก อยากได้ผลก่อนใจ อยากได้เหตุได้ผลก่อนที่มันจะเกิดตามความเป็นจริง ถ้ามันเกิดตามความเป็นจริงอย่างที่ว่าเมื่อไหร่ ถ้าหากินนี้หมุนไป ความชำนาญหมุนไป มันจะเป็นไปโดยธรรมชาติของมัน มันหมุนเป็นธรรมชาติของมัน นี่ภาวนามยปัญญาจะเกิด เกิดเพราะเป็นธรรมชาติของมัน มันหมุนคล่องตัวขึ้นไป

แต่เพราะเราหมุนไปรอบ ๒ รอบแล้วคิดว่า พอหมุนอีกรอบ มันเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นจากภายใน พอมหัศจรรย์เกิดขึ้นจากภายใน ค้นหาความทะยานอยากเป้าลงเกิดขึ้น เป้าลงเกิดขึ้นนี้ ตังคปหานเกิดขึ้น ปล่อยาว...มหัศจรรย์มาก แต่เพราะตัวนี้มันทำให้เรายึดมันถือมัน เรายึดมันถือมันอะไร? ยึดมันถือมันอีกชั้นหนึ่งขึ้นมาใจ เพราะเรารู้เราเห็นใจ นี่กิเลสมันบังเงาเข้ามา บังเงาเข้ามาก็เลยว่ามันเป็นผล

นี่ถึงว่าชี้ให้เห็นระหว่างขอบกับจุดศูนย์กลางคนละส่วนกัน ขอบหมายถึงวัฏฏะ หมายถึงเรา หมายถึงว่าสิ่งที่เข้าไปเรายึดมา เพราะใจกับกายนี้ อารมณ์กับใจ ใจทุกอย่างยึดมันถือมันอยู่ที่

ขอบนั้น แล้วถ้าเอาขอบนั้นวิปัสสนา มันไม่เป็นกลาง มันต้องเลื่อนมาตรงกลางนั้น คือ สัมมาสมาธิเกิดขึ้นก่อน สมาธิที่เป็นประโยชน์ขึ้นมา สัมมาสมาธิเกิดขึ้น พอสัมมาสมาธิเกิดขึ้น มันก็เป็นเครื่องมือชื้อออกไปที่ขอบกระดั่งนั้น ชี้ไปที่วิญญะนั้น วิญญะ เห็นไหม ชี้ไปที่กายนั้น

กายนี้ขอบของกระดั่ง ผลของกายเกิดขึ้นมาจากการเกิดนั้น กายนี้ไม่ใช่ใจ มันก็ห่างออกไป กายกับใจแยกออกจากกัน แยกออกจากกันด้วยสมาธิ ทำสมาธิสงบ ๆ เข้าไปนี่ มันสามารถปล่อย กายได้ แต่ปล่อยโดยธรรมชาติของมัน ไม่ได้ปล่อยด้วยสมุจเฉตปหาน ด้วยปัญญา ปล่อยโดย ธรรมชาติของจิตที่มันเป็นธรรมอยู่แล้ว ธรรมนี้มีอยู่โดยธรรมชาติ พระพุทธเจ้ามารู้ธรรมอันนี้ ใจ ปล่อยอันนั้นมันปล่อยไม่ขาด

แต่ถ้าปล่อยด้วยสมุจเฉตปหานด้วยปัญญา มันปล่อยขาด นี่เห็นโทษ เห็นกายกับใจแยก ออกจากกันด้วยสมาธิอย่างหนึ่ง เห็นกายกับใจขาดออกจากกันด้วยวิปัสสนาญาณอย่างหนึ่ง เห็นไหม อาสวักขยญาณ ญาณที่เกิดขึ้นกำจัดอาสวะทั้งหลายที่เกาะเกี่ยวผูกมัดเป็นอันเดียวกันอีก อย่างหนึ่ง อาสวักขยญาณคือญาณสุดท้ายที่สมุจเฉตจุดศูนย์กลางนั้น จุดของขอบกระดั่ง จิตดวง นั้นต้องทำลายทั้งหมด

สิ่งที่ทำลายทั้งหมด เห็นไหม ยิ่งทำลายยิ่งผ่องใส ยิ่งทำลายยิ่งประเสริฐ การทำลายนั้น ประเสริฐ การฆ่ากิเลส การชำระกิเลส การสมุจเฉตปหานกิเลส กิเลสมันอยู่ที่ใจ ต้องทำลายลงไป ที่ใจทั้งหมด ทำลายลงไปที่จุดศูนย์กลางที่มันเกิดทั้งหมด ไม่ใช่ทำลายที่ขอบนั้น แต่ด้วยความคิด ของทั่ว ๆ ไป ต้องคิดว่าทำลายจุดที่มันอยู่ตรงนั้นคือขอบอันนั้น ถ้าขอบอันนั้นแล้วมันเอียง มันไม่ พอดี ความไม่พอดี ความไม่พอดีไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา มันเอียงข้าง มันเป็นอัตตกิลมถานุโยค เป็นกามสุขัลลิกานุโยค เพราะความพอใจความคิดของตัวเองมันหยุดอยู่ตรงนั้น ความเป็นตรงนั้น เป็นโลกียะ

แต่ถ้าเลื่อนมาด้วยสัมมาสมาธิ มันจะเลื่อนมาเอง ๆ มันหลุดมาเอง มันเบามาเอง มันเป็น อิสระจากขอบนั้นออกมา ความคิดขึ้นมาถึงเป็นกลางใจ ความคิดที่เป็นกลางเกิดขึ้นจาก สัมมาสมาธิตัวนี้ มันเป็นธรรมอยู่โดยธรรมชาติแล้ว ความคิดที่เป็นกลาง นี่พอเป็นกลางแล้วมันก็

ยังมีเราอยู่ในจิตใต้สำนึกนั้น วิปัสสนาไปจนเราอันนั้นก็ไม่มี เราไม่มี มักจะถึงสามัคคี มรรคสามัคคีมันหมุนไปโดยธรรมชาติของมัน

เริ่มต้นจากเราจับใส่ใจขึ้นไป แล้วพอมันหมุนเวียนออกไปมันก็จะหมุนเวียนออกไปโดยธรรมชาติของมันอันนั้น ธรรมชาติของมันอันนั้นจะออกไปทำลายออกทั้งหมด ๆ อันนั้นถึงเป็นผลแท้ ถ้าผลแท้นั้นเกิดขึ้น นี่ขอบของกระดั่ง เพราะว่าถ้าตรงนี้มันไม่ได้พูด มันยังคาใจอยู่ คาใจอยู่ว่าระหว่างโลกียะกับโลกุตตระ ถ้าโลกุตตระแล้วนี่ มันเป็นนามธรรมซ้อนนามธรรม นามธรรมนี้ละเอียดเข้าไป ซ้อนเข้าไป

เหมือนเงากับกาย เห็นไหม มีกายเงาเกิดขึ้น แต่คนเห็นว่าเงากับกายนี้ ถ้าไปตื่นที่เงา เห็นมันเคลื่อนไหวได้ กายนี้ต่างหากที่มันของมันคง แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริงแล้ว กายนี้คือตัวจิตกลับมองไม่เห็น มันเห็นแต่เงาเงา เงากลับ...เหมือนสลัดกัน เงากับกายนี้มันสลัดกัน ข้างนอกกับข้างในสลัดเป้าหมายกัน ความเห็นชัดจะต่างกัน พอเห็นชัดต่างกันนี้มันก็ยึดต่างกัน ไปยึดที่เงา ถ้าบอกกันพูดทางโลกว่า “ยึดที่เงา” นี่เราก็ต้องไม่เอา เพราะกายสำคัญกว่าเงา

แต่เวลาวิปัสสนาเข้าไปแล้ว มันเห็นเงาขึ้นมา นี่อาการของใจมันเห็นได้หมด เพราะใจเป็นผู้ไปเห็น เพราะตัวเราเห็นของเขา เห็นเงาอันนั้น พอเห็นเงาอันนั้นก็ตื่นเงาอันนั้น ตะครุบเงาอันนั้น ใจ ความตะครุบเงาอันนั้น ตะครุบเข้าบ่อย ๆ เห็นไหม ตะครุบแต่เงา ๆ มันถึงไม่เป็นสัมมา มันถึงไม่เป็นวิปัสสนาญาณเข้าไป ตะครุบที่เงาก็ตะครุบที่ขอบ ตะครุบที่ขอบมันก็เอียงข้าง ไม่เป็นมัชฌิมาปฏิบัติ โดยธรรมชาติของมัน เป็นไปโดยธรรมชาติของมันเลย

แต่ผู้ภาวนาใหม่นี้ไม่รู้ ผู้ภาวนาใหม่ธรรมดาต้องเคลิบเคลิ้มไปโดยธรรมชาติ โดยธรรมชาติของกิเลส เห็นไหม ธรรมนี้ถึงเหนือกิเลสไป ธรรมนี้เหนือกิเลสเหนือธรรมชาติทั้งหมด ธรรมชาตินี้เป็นสถานะที่แปรปรวนโดยธรรมชาติของมัน สัพพะ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็น...

(เทพสิ้นสุดเพียงเท่านี้)